

Till Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
med kopia till fi.sba.spn@regeringskansliet.se

Stockholm, 6 juli 2021

Remissvar på Boverkets PM Önskemål om utökat bemyndigande att meddela föreskrifter för friytor för lek och utevistelse vid skolor, förskolor, fritidshem och annan jämförlig verksamhet, Dnr Fi2021/01561

Astma- och Allergiförbundet lämnar remissvar om friytor utifrån behov hos särskilt känsliga barn och unga med allergi.

Här är Astma- och Allergiförbundets synpunkter:

- Vi är positiva till förslaget att ge Boverket bemyndigande att meddela föreskrifter om krav på friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskola, skola eller annan jämförlig verksamhet. Bemyndigandet behöver, enligt förslaget även omfatta 8:e kap. 10–11 §§ PBL, eftersom dessa bestämmelser anger i vilken omfattning kravet på friyta enligt 8 kap. 9 § andra stycket PBL ska tillämpas för bebyggda tomter.
- Vi föreslår även ett tillägg om att bemyndigandet inte bara ska handla om att meddela föreskrifter om storleken på själva friytan utan även om ändamålsenlighet som exempelvis luftkvalitet vid sådana ytor och tillgänglighet för barn med funktionsnedsättningar som exempelvis allergi (inte enbart nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga) och plantering av lämpliga växter utomhus som inte ger reaktioner på pollen eller starka dofter. Vi anser att det behövs tydligare vägledning om luftkvalitet och hur kommuner ska behandla miljökvalitetsnormer i översikts- och detaljplaner. Vägledningen ska omfatta en standardiserad metod, hur uppföljning genomförs och formuleras med enkla instruktioner som kommunen kan ta efter. Vi anser att Boverket och Naturvårdsverket bör få i uppdrag att samverka om detta utifrån sina olika regelverk.

Motivering för tillägget:

I den information som finns om friytor för lek och utevistelse vid förskolor m m i PBL kunskapsbanken finns idag inte mycket information om luftkvalitet vid detaljplaner. Genom god stadsplanering kan utomhusluften förbättras i stadsmiljöer. Det är särskilt viktigt med tanke på att antalet barn i städer väntas öka, barns särskilda känslighet för luftföroreningar och kunskapsbrister som finns kring hur barn utsätts för luftföroreningar. Kommuner och länsstyrelser behöver bättre vägledning i luftfrågan från ansvariga myndigheter. De behöver även i högre utsträckning använda sig av befintliga verktyg och kunskap för att förbättra luftkvaliteten inom sina ansvarsområden.

Barn utsätts särskilt för luftföroreningar eftersom de tillbringar mer tid utomhus än vuxna. De är även fysiskt aktiva utomhus i en högre utsträckning vilket medför att de andas in mer luft. Forskning visar att barns exponering för luftföroreningar orsakar svåra hälsobesvär, bland annat kraftig lungfunktionsnedsättning hos barn samt en ökad risk för att utveckla astma och allergibesvär.¹

Mellan 8–10 procent av barn i skolåldern har astma och 30–40 procent har någon form av allergi. Antalet akuta besök och inläggningar för astmarelaterade besvär hos barn kan öka med så mycket som 20–25 procent när en ökad exponering av framför allt PM_{2,5}, kväveoxider och ozon observeras.² I storstäderna är exponeringen för luftföroreningar högre, enbart i region Skåne utvecklar 117 barn varje år astma till följd av kväveoxidexponeringen (2018).³

Enligt Statistiska centralbyrån har andelen barn som bor i städer ökat under de senaste tio åren och förväntas fortsätta att öka.⁴ Det är därför centralt att stadsplaneringen i större utsträckning bidrar till hälsosamma miljöer för barn.

IVL Svenska Miljöinstitutet har visat på att strategisk stadsplanering kan minska förekomsten av luftföroreningar i städer med uppåt 40 procent av årsmedelvärdet. Genom att ta hänsyn till bland annat luftgenomströmningen i städerna, husens och gatornas storlek och trafik kan luftföroreningar ventileras ut ur städerna.⁵

Stadsplaneringsprocessen börjar i kommunernas översikts- och detaljplaner. Plan- och bygglagen innehåller bestämmelser kring kommunens skyldighet att redovisa hur miljö kvalitetsnormerna ska efterlevas i översikts- och detaljplaner. ⁶

IVL har undersökt hur kommuner och länsstyrelser arbetar med luftkvalitet under stadsplaneringsprocesser. Enligt granskningen finns luftkvalitetsaspekten genomgående med i stadsplaneringen men hanteringen varierar kraftigt. Bland annat finns svårigheter i tolkning av miljö kvalitetsnormernas tillämpning i plan- och bygglagen, hur beräkningsmodeller för luftkvalitet ska användas samt en avsaknad av uppföljande processer. Det framkom även att planprocesser kan fortgå trots att miljö kvalitetsnormer beräknas överskridas om kommunen kan hänvisa till ett separat åtgärdsprogram för luftkvalitet. ⁷

Svårigheter att tillämpa lagar och regler i stadsutveckling kan även identifieras i utformningen av barns utomhusmiljöer. I Naturvårdsverkets rapport *Luftkvalitén i barns utemiljö – en kunskapsinventering* (2019) konstateras att det saknas råd och riktlinjer för hur fritidsgårdar och förskolor ska tillämpa krav om god utomhusluft. Det saknas också barnanpassade gränsvärden för luftkvalitet. Ansvar för förskolans miljö ligger idag på förskolans verksamhetsutvecklare som bedöms ha stora svårigheter att göra dessa bedömningar. Rapporten visade även på att få luftkvalitetsmätningar utförts på förskolor vilket medför en stor okunskap om barns utsatthet. ⁸

Astma- och Allergiförbundet ser därför behov av följande insatser:

1. **De praktiska vägledningarna för kommuner och länsstyrelser** behöver utformas så att deras ansvar för att säkerställa god luftkvalitet i samhällsplanering tydliggörs. Regeringen bör därför ge i uppdrag till lämpliga myndigheter att utforma följande:
 - En vägledning för hur kommuner ska behandla miljö kvalitetsnormerna i översikts- och detaljplaner. Vägledningen ska omfatta en standardiserad metod, hur uppföljning genomförs och formuleras med enkla instruktioner som kommunen kan ta efter.

- Råd och riktlinjer för hur hälsosam utomhusluft ska tillgodoses på framtida och befintliga förskolor och skolor. Dagens ansvarsfördelning mellan huvudmän och kommuner behöver förtydligas.
- En undersökning av möjligheten och behovet av att införa särskilda gränsvärden för luftkvalitet på platser där barn vistas under längre perioder, exempelvis skolgårdar, behöver genomföras.

2. **Stadsutveckling för en god luftkvalitet** måste vara grundläggande i kommuner och länsstyrelserns arbete:

- Användningen av befintliga styrmedel som medför en bättre luftkvalitet behöver utökas, särskilt i områden med bevisat sämre luftkvalitet. Exempel på styrmedel är miljözoner, dubbdäcksförbud och sänkt hastighetsbegränsning.
- Enklare åtgärder i stadsplanering (plantering av grönska, uppförande av skyddande staket m m.) bör komma på plats för att skydda platser där känsliga grupper vistas.
- Särskilt anpassade mätningar av luftkvalitet behöver göras på platser där barn befinner sig om det råder osäkerhet gällande miljö kvalitetsnormernas uppfyllelse.

Med vänlig hälsning,

Maritha Sedvallson

Ordförande

Astma- och Allergiförbundet

Handläggare för kontakt:

Marie-Louise Luther, intressepolitisk handläggare Astma- och Allergiförbundet

tel. 08-506 28 211

e-post: marie-louise.luther@astmaoallergiforbundet.se

Källor/referenser:

¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/m/miljohalsorapport-2021/?pub=88328>

² <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-1303-5.pdf?pid=21462>

³ <https://motenmedborgarportal.malmo.se/welcome-sv/namnder-styrelser/miljonamnden/mote-2020-04-21/agenda/rapporten-luften-i-malmo-2019pdf?downloadMode=open>

⁴ <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2019/fler-barn-bor-i-storstader-i-framtiden/>

⁵ <https://www.ivl.se/toppmeny/press/pressmeddelanden-och-nyheter/pressmeddelanden/2020-02-25-tata-och-grona-stader---en-utmaning-for-luftkvaliteten.html>

⁶ <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2005/miljokvalitetsnormer-i-fysisk-planering/>

⁷ <https://www.ivl.se/publikationer/publikation.html?id=5858>

⁸ <https://sodrasjukvardsregionen.se/download/rapport-102019-luftkvaliten-i-barns-utemiljo-en-kunskapsinventering/>